

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осіпчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Ксенія Гавриловська

кандидат психологічних наук, доцент

Ірина Роїк

студентка VI курсу

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ МОЛОДИХ МАТЕРІВ ІЗ РІЗНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТАТУСОМ

У наш час жінки, котрі виховують своїх дітей відчувають неабияке навантаження, причому переважно не фізичне, а емоційне. Перші роки життя дитини часто є досить тяжким випробуванням для молодої матері. Оскільки сучасна сім'я складається, переважно, з невеликої кількості родичів, мама може залишатися один на один з дитиною протягом декількох років. Це потребує витримки і уміння зберігати внутрішню рівновагу. На жаль, у більшості молодих матерів емоційні стани мають негативний відтінок, а, відтак, можуть негативно позначитися на відносинах матері і дитини, житті родини в цілому.

Емоції є невід'ємним компонентом життя матерів. Емоції – безпосередні, ситуативні переживання якогось більш-менш постійного почуття [3]. В структурі особистості ступінь представленості окремих видів емоцій може мати велику кількість додаткових відтінків, форм прояву, може бути індивідуальною.

Дослідженням проблеми емоційного стану молодих матерів займалась Е.А. Абрамова (вивчення проблематики вагітності у підлітковому віці) [1], В.В. Бойко (дослідження спілкування системи «мати-дитина») [1], І.В. Гребенников (розглядає сім'ю, як особливу систему, що характеризується певною циклічністю процесів) [1], О.Г. Ісупова (дослідження соціального сенсу материнства) [4], В.П. Кравець (вивчення проблеми материнства в галузі педагогіки, розуміння сімейних стосунків та ставлення до сімейного життя) [5], С.В. Скутнева (дослідження особливостей раннього материнства) [6], Г.Г. Філіппова (материнство розглядається як частина особистісної сфери жінки) [7] та ін.

Для вивчення емоційних станів матерів були використані такі емпіричні методи дослідження:

1. Асоціативний експеримент;
2. «Чотирьохмодальний емоційний опитувальник Л.А. Рабінович» з метою виявлення стійких емоційних переживань жінок з різним соціальним статусом);
3. Методи математичної статистики (факторний аналіз, що дозволяє вивчити комплексний характер досліджуваного явища та побудувати психосемантичні поля).

У дослідженні взяли участь 60 молодих матерів віком від 20 до 30 років з різним соціальним статусом: 15 жінок, що перебувають у цивільному шлюбі, 15 жінок, що перебувають в офіційному шлюбі, 20 розлучених, 5 матерів-одиначок та 5 вдів.

В основу дослідження покладено припущення про те, що існує взаємозв'язок між емоційними станами молодих матерів та їх соціальним статусом:

- у жінок, що перебувають у офіційному чи цивільному шлюбі, домінують позитивні емоційні стани;

- розлучені жінки, матері-одиначки та вдови схильні до переживання негативних емоційних станів.

У ході дослідження домінуючих емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом було виявлено ряд закономірностей, що описують особливості сприймання жінками сім'ї.

Узагальнення результатів особливостей домінуючих емоційних станів жінок із різним соціальним статусом показало, що:

- у свідомості молодих жінок, які перебувають в офіційному шлюбі, образ сім'ї розкривається через призму впевненості та щастя, а відтак, уявлення про сім'ю відображається за допомогою позитивних емоцій. Такі результати можуть бути пояснені тим, що жінки відчують задоволення та радість від взаємин з чоловіком у шлюбі, позитивно ставляться до себе як до матері, впевнені у своїх силах, материнському потенціалі, необхідному для виховання дитини;

- переважаючими серед опитуваних жінок, що перебувають у цивільному шлюбі є асоціації з позитивним емоційним забарвленням. Основу уявлень молодих матерів складають емоційні переживання та соціально-психологічний клімат сім'ї, зокрема, для цієї категорії опитуваних значимим у сімейних відносинах є почуття захищеності;

- порівняльний аналіз результатів дослідження молодих жінок, що перебувають в офіційному та цивільному шлюбі, показав, що обидві категорії досліджуваних переважно асоціюють сім'ю з позитивно забарвленими категоріями, а саме: «радістю», «любов'ю», «почуттям захищеності» та «піднесеним настроєм»;

- основу образу сім'ї жінок із соціальним статусом «розлучені» складають переважно негативні емоційні переживання. Поряд з цим молоді матері насолоджуються радістю материнства. Серед уявлень про сім'ю учасниці опитування виділяють відчай та гнів. Семантично близьким за змістом у свідомості молодих матерів із соціальним статусом «розлучені» є почуття самотності та любов до дитини;

- факторно-семантична модель сприйняття сім'ї у свідомості

досліджуваних жінок із соціальним статусом «матері-одиначки», вказує на те, що молоді матері значимим у образі сім'ї вважають емоційний комфорт та підтримку один одного у подружньому житті. Спільним семантичним смислом об'єднані також любов та почуття захищеності. Асоціації розчарування та горя семантично близькі з надійністю, підтримкою та впевненістю у власних силах;

- жінки із соціальним статусом «вдови» найбільш відповідними категоріями уявлення про сім'ю вважають такі, що характеризують позитивний емоційний стан. Для молодих матерів даної категорії опитуваних образ сім'ї складають конструкти «любові» та «почуття захищеності»;

- порівняльний аналіз асоціацій на слово-стимул «сім'я» серед матерів із різним соціальним статусом («розлучені», «матері-одиначки» та «вдови») показав, що спільним для цієї групи опитуваних є прагнення стати для своєї дитини хорошою матір'ю, оточити її турботою. Разом з тим переважаючими у свідомості цієї групи учасників дослідження є категорії сім'ї з негативним емоційним забарвленням. Суттєві відмінності спостерігаються серед матерів із соціальним статусом «вдови». Останні, сім'ю описують за допомогою позитивних асоціацій, що може бути пояснено відмінною від «розлучених» та «матерів-одиначок» причиною втрати чоловіка;

- жінки, що перебувають в офіційному, цивільному шлюбі та із соціальним статусом «розлучені» схильні до середнього рівня переживання почуття радості, гніву та страху. Молоді матері із соціальним статусом «матері-одиначки» та «вдови» показали високі показники емоційних проявів радості та страху. Усі учасниці дослідження мають низький рівень схильності до суму.

Отже, виявлено, що у психологічній літературі материнство як психосоціальний феномен розглядається з двох основних позицій: материнство як забезпечення умов для розвитку дитини і материнство як частина особистісної сфери жінки. Наша гіпотеза про те, що існує взаємозв'язок між емоційними станами молодих матерів та їх соціальним статусом частково підтвердилася.

Наше дослідження не претендує на вичерпне вивчення проблеми домінуючих емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у тому, щоб охопити дослідженням більшу кількість учасників та визначити можливі шляхи психокорекційної роботи з молодими матерями, що переживають негативні емоційні стани.

Список використаних джерел

1. Абрамова Е.А. Исследование возможности адаптации матерей-подростков в современных условиях. Режим доступа: www.socpol.ru/grantprog/doc/abram00_a.doc
2. Гребенников И.В. Основы семейной жизни / И.В. Гребенников. – М.: Просвещение, 1991. – 256 с.
3. Изард К. Эмоции человека. – М.: МГУ, 1980.
4. Исупова О. Г. Социальный смысл материнства в современной России («Ваш ребенок нужен только Вам») / О.Г. Исупова // «Социологические исследования». – 2000. – № 11. – С. 98 – 107.
5. Кравець В.П. Психологія сімейного життя. В 2 т / В.П. Кавець – Тернопіль, 1995. – Т.2 – 396 с.
6. Скутнева С.В. Раннее материнство / С.В. Скутнева // Социология семьи. Гендерные исследования. – 2009. – № 7.– С. 114 – 118.
7. Филиппова Г.Г. Материнство: сравнительно-психологический подход // Психологический журнал, 1999.– Т.20.–№ 5.–С.81-88.
8. Філіппова Г.Г. Материнство і основні аспекти його дослідження в психології // Питання України.-2001 .- № 2.-с.22-37.
9. Філіппова Г.Г. Порівняльно-психологічний підхід // Психологічний журнал.- 1999 .- № 5.-с.81-88.

Людмила Котлова

кандидат психологічних наук, доцент

Світлана Драган

студентка V курсу

АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Гроші – це невід’ємний елемент життя людини у сучасному суспільстві. Вони є не тільки повсякденним засобом обміну, але й сильним культурним символом, що містить у собі багато суперечливих колективних уявлень та установок.

Вивченням проблем гендерних особливостей ставлення до грошей займалися такі дослідники як Кисляк А., Шперлін А. та інші [3; 5].

Так, методологічні засади аналізу гендерних особливостей ставлення до грошей закладені у роботах Джанерьян С., (вчення про оціночні та ціннісно-сміслові складові ставлень) [1]; Семьонов М. (положення про особистісне ставлення до грошей) [4]; Бем С. (підхід до вивчення гендеру; теорія гендерних схем) [6].

Метою дослідження є теоретичний аналіз проблеми гендерних особливостей ставлення до грошей серед студентів..

Ставлення – це сформоване заздалегідь почуття,

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.